

KRALJ OJDIP-SOFOKLES Ojdip- Kriv brez krivde

Dramatika se deli na tragedijo in komedijo. Tragedija izvira ditirambov - pesmi ki so častile boga Dioniza. Tragedija je bila ponavadi napisana v verzih, v njej pa so nastopale le osebe višjih slojev. Njihov konec je bil tragičen, preživela pa pozitivna ideja, ki je služila drugim za zgled. Tragičnost je to, da glavni junak ne more ubežati usodi, ki mu jo bogovi napovejo že ob rojstvu. Sprva so tragedijo uprizarjali samo glavni igravec ali protagonist ter zbor, igralci so bili samo moški, stari grki pa so za uprizarjanje gradili amfiteatre. Za tragedije je značilen dramski trikotnik, ki je sestavljen iz zasnove, zapleta (sprožilni trenutek), vrha, razpleta in razsnove. Najslavnejši pisec tragedij je bil Sofokles. Od mnogih iger, ki jih je napisal se jih je ohranilo le sedem. Pri uprizarjanju je uvedel tretjega igralca na odru, postavil je kulise ter povečal zbor. Tragedija dandanes velja za umrlo dramsko vrsto, njena naslednjica pa je drama. Kralj Ojdip je eno od klasičnih del in pripada tebanskem ciklu. Je analitična drama. To pomeni, da razkriva dogodke, ki so se zgodili v preteklosti. Tragedija se drži trojnega pravila enotnosti, ki narekuje čas, prostor in dogajanje.

Celotna tragedija je postavljena na osnovi tebanskega mita. Kralju Laju in kraljici Jokasti je prerokovano, da bo njun sin ubil očeta, se oženil z materjo ter zapustil ljudem potomstvo ostudnega rodu. Zaradi prerokbe sta svojega novorojenega sina dala tebanskemu pastirju, ki naj bi ga v gorah pustil umreti. Pastirju pa se deček zasmili in na skrivaj ga da korinskemu pastirju, ki pa ga nato izroči Polibu in Meropi, ki kraljujeta v Korintu. Ojdip odraste v prepričanju, da sta onadva njegova prava starša dokler mu nekdo ne očita, da je pritepenec. Tedaj se Ojdip odloči, da bo obiskal prepočišče v Delfih in resnično ugotovil od kod prihaja. Tam mu bog Apolon sporoči grozljivo prerokbo, ki sta jo pred časom slišala tudi njegova rodna oče in mati. Ojdip se odloči odmakniti čim dlje od Poliba in Merope, ter se napoti v Tebe. Na poti sreča kočijo in pobije vse, razen enega od spremljevalcev. Ne ve pa, da je s tem že uresničil prvi del strašljive prerokbe, saj je bil v kočiji njegov pravi oče Laj. Ko pride v Tebe vidi, da je mesto pod oblastjo ljudožerske Sfinge, ki vsak dan zastavi uganko na katero nihče ne ve odgovora. Ojdip ugotovi rešitev uganke in s tem reši celotno mesto. Za nagrado dobi prestol kralja Laja ter se poroči s kraljico Jokasto-njegovo pravo materjo in ima z njo štiri otroke. S tem nezavedno uresniči prerokbo, ki mu je bila položena v zibelko.

Dramsko dogajanje se začne in medias res, ko v Tebah med Ojdipovim vladanjem razsaja kuga. Ojdip poišče pomoč v preročišču, kjer mu povedo, da bo kuga razsajala dokler ne bodo našli in kaznovali morilca kralja Laja. Odloči se, da bo sam prišel tej stvari do dna in ugotovil kdo je ubil kralja. K sebi pokliče vidca Tejrezija, ki mu pove, da je Ojdip morilec ter mu napove bridek konec. Tejrezijeve besede si Ojdip razlaga, kot neresnico in obtoževanje. Ojdip pokliče pastirja iz Teb, edino pričo Lajovega umora naenkrat pa v Tebe pride tudi sel iz Korinta, ki pove da je Poligos mrtev. Izkaže se, da se ta dva poznata in da sta v času, ko se je Ojdip rodil pasla črede v gorah. Ojdipu povesta, da je resnično on sin kralja Laja ter kraljice Jokaste, sam pa spozna, da je umoril svojega pravega očeta ter se poročil z materjo, natanko

tako kot mu je bilo prerokovano. Njihov pogovor je slišala Jokasta ter se obesila v svoji sobani še preden bi to lahko kdorkoli preprečil. Ojdip pa se je kaznoval tako, da si je z zlatimi sponkami izkljul oči. Za zlo, ki se mu je zgodilo ni sam kriv. Ni kriv, da se je rodil, da sta ga pastirja obdržala pri življenju, da je celo življenje živel v zmoti o svojih starših... Vse kar se mu je zgodilo v življenju je bilo že prej načrtovano s strani bogov, saj oni odločajo o vsem, kar se dogaja navadnim smrtnikom. Sam si ni ustvaril tragičnih okoliščin, ampak je bil vanje postavljen, propadel je, čeprav je bil na vrhu družbenega sloja in je imel dober značaj.

Ojdipova odločnost in vztrajnost se kažeta, ko Tejrezija prepričuje, naj mu pove kdo je ubil Laja. Reče mu: "Torej... ne boš govoril, ti ... hudobnež! Ob tebi bi še kamen se razjezil! Ostajaš neizprosni? Ne zmeščaš se?". Njegovo srčno obžalovanje ter graja in zavedanje njegove nepopravljive napake pa si očita: "Gorje! Gorje! Vse je prišlo na dan! O sonca luč, naj te še zadnjič vidim! Rojen, kjer ne bi smel, sem spal, ki z njo ne smeš, ubil, kogar nikdar ne smeš!" Tejrezij je bil zelo moder videc, ki Ojdipu najprej brani resnico, kasneje pa mu je bil primoran izdati resnico, ko pa mu jo pove naleti na Ojdipovo neodobravanje, ter se brani tako: "Resnica je moj ščit" in s tem pove, da mu ne laže. Kreon, Jokastin brat Ojdipu na koncu pokaže sočutje s tem, da poskrbi za Ojdipovi hčeri (je tudi zelo pobožen) ter pa odločnost in ostrost do Ojdipa: (Kreon Ojdipu) "Vse ne more biti tvoje! Glej, kaj vse si že dosegel-toda nič ni šlo s teboj". Jokasta je skrbna, zaupanja vredna in ustrezljiva ženska. Ojdipu reče: "Storila vse bom, kot ti je po volji".

Zbor ima v tragediji zelo pomembno vlogo, saj povzema dogajanje med igralci, včasih pokaže zgodbo v malo drugačni luči ter pomaga gledalcu razumeti dogajanje.

Sporočilo tragedije, za tedanjega človeka je bilo nedvomno povezano z mogočnostjo bogov in njihovo močjo. Ljudje so se zavedli, da morajo spoštovati bogove, drugače jih bodo tako ali drugače kaznovali. Za sodobnega človeka pa je sporočilo povezavo z resnico ali lažjo o samemu sebi, dogodkih, drugih ljudeh in življenju na splošno. Ni vedno pametno verjeti vsemu in vsakemu, saj se ti to lahko še kako maščuje.